

Houtig én invasief: wat te doen?

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) heeft de veldgids *Invasieve houtige planten in Nederland* uitgebracht. Daarin zijn 45 soorten uitheemse bomen en struiken beschreven die in bosperceelen prioriteit hebben bij het voorkomen van schade. De gids bevat onder andere kenmerken, foto's en bestrijdingsmaatregelen. De gids is op verzoek van de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE) samengesteld, waarbij is samengewerkt met het Naturalis Biodiversiteitscentrum in Leiden en met Staatsbosbeheer. Er zijn verschillende redenen waarom deze gids nu uitkomt.

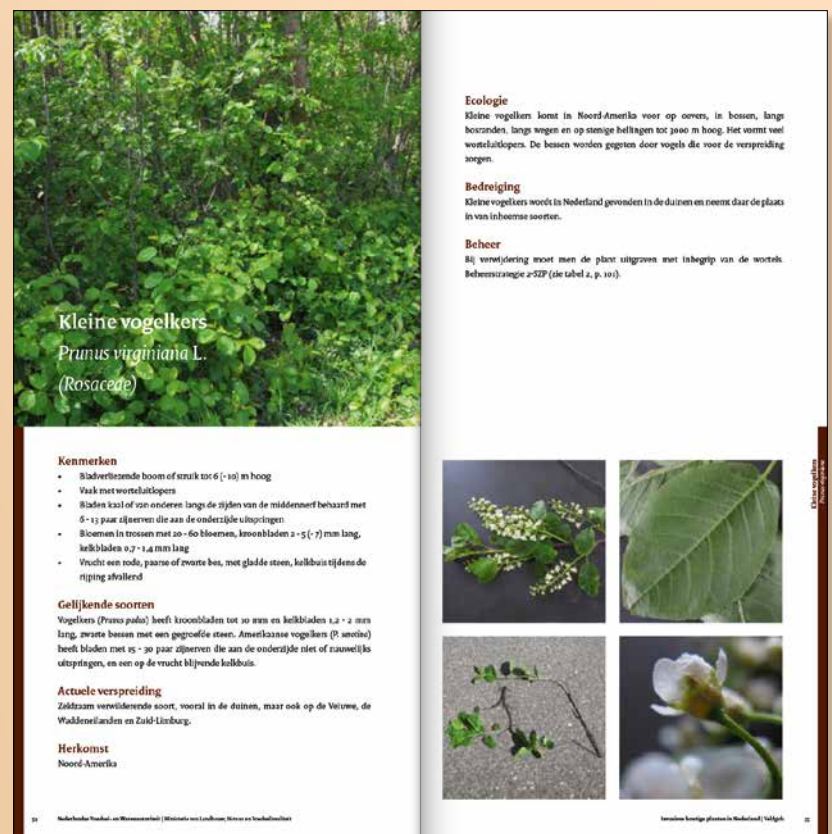
— Erwin Al (Staatsbosbeheer)

> In Nederland hebben we inmiddels enkele tientallen jaren ervaring met de gevolgen van een niet goed uitpakke keuze in het bosbeheer: de introductie van een boomsoort uit de Verenigde Staten in onze bossen op de arme zandgronden. Aanvankelijk bestond de indruk dat deze Amerikaanse vogelkers wellicht goed hout zou kunnen leveren en de ontwikkeling van de bosbodem zou kunnen stimuleren, maar al gauw bleek dat de soort zich vooral erg goed wist uit te breiden. Sinds de jaren 60 van de vorige eeuw is steeds meer geïnvesteerd in het terugdringen en proberen uit te roeien van deze boomsoort. Uiteindelijk zijn vele miljoenen gulden en later euro's besteed aan tal van experimentele aanpakken, van chemische en biologische bestrijding tot en met het structureel en jaren achtereen uit een gebied weggakken van alle opslag. Het resultaat is dat de soort nog steeds massaal voorkomt in onze bossen op arme zandgronden. Deze, in de wereld van het bosbeheer zeer bekende ervaring is een voorbeeld van een houtige soort die zich als invasief heeft gemanifesteerd.

Oudere introducties

In de afgelopen honderd jaar is ook met vele andere boomsoorten die eerder niet in Nederland voorkwamen, geëxperimenteerd. Naast houtproductie speelden ook landschappelijke waarden (bloei, vruchtdracht, aantrekkelijke groeivormen) en ecologische kwaliteiten (relaties met inheemse organismen, strooiselkwaliteit, niet-dominant) mee. Denk aan zomerlinde, Noorse esdoorn of zilverden. Veel van de geïntroduceerde boom- en struiksoorten hebben zich niet invasief ontwikkeld. Het voert te ver voor dit artikel om de achterliggende factoren te bespreken, maar waar het op neerkomt is dat ze een plek in onze bossen hebben ingenomen die geen bedreiging vormt voor het voortbestaan van de biodiversiteit van het bos.

Er zijn ook soorten die al vele eeuwen geleden zijn geïntroduceerd en inmiddels een probleemloos onderdeel van onze bossen vormen, denk bijvoorbeeld aan mispel en tamme kastanje. Het introduceren van soorten leidt dus niet per defini-

tie tot problemen, wat het niet eenvoudig maakt om beslissingen te nemen over welke boom- en struiksoorten wel en welke beter maar geen deel kunnen uitmaken van aanplant en verjonging. Zeker in deze tijd van klimaatverandering en biodiversiteitsverlies is het nodig om zorgvuldiger dan ooit om te gaan met wat we wel en niet willen toevoegen om onze bossen ook in de toekomst de vele functies te laten vervullen.

Wenselijkheid van de veldgids

Enkele jaren geleden heeft de NVWA de VBNE gevraagd om voor bosbeheerders een overzicht te maken van soorten die vanwege de kans op invasieve verspreiding een risico kunnen vormen voor onze bossen. Een gids werd als wenselijk ervaren, omdat herkenning van uitheemse soorten niet altijd gemakkelijk is, zelfs niet voor mensen met goede kennis van de inheemse flora. Als voorbeeld voor de veldgids *Invasieve houtige planten in Nederland* gelden twee soortgelijke uitgaven: een veldgids met de 22 meest risicovolle invasieve soorten waterplanten, die de NVWA al eerder heeft uitgebracht. En een gids in twee deeledities met zomer- respectievelijk winterkenmerken van waardplanten van Aziatische boktorren, mochten deze extreem invasieve soorten onverhoeds in ons land geconstateerd worden.

Verschillende types invasieve soorten

Het bijeenbrengen en analyseren van de informatie voor de veldgids voor invasieve houtige planten heeft uiteindelijk geleid tot een lijst met 45 soorten, waaronder enkele groepen van nauw verwante soorten. Het betreft 44 houtige soorten

en 1 niet-houtige soortengroep: de Aziatische duizendknopen. De Aziatische duizendknopengroep is toegevoegd, omdat die ook onder een gesloten kronendak in enkele jaren in staat zijn alle andere plantensoorten in de kruid- en struiklaag te verdringen.

De behandelde houtige soorten bestaan voor een deel uit soorten van de Europese Unielijst, de officiële lijst van invasieve soorten die ieder land met voorrang moet proberen te bestrijden, of als dat niet lukt in hun verspreiding proberen te beheersen. Daarnaast is in de veldgids een aantal soorten toegevoegd die (nog?) niet in Europese Unielijst zijn opgenomen, maar waarover bij onze provincies wel beleid is geformuleerd om ze te bestrijden of te controleren. Een derde groep betreft houtige soorten die zich op dit moment nog niet in ons land invasief verspreiden, maar waarvoor goede redenen bestaan om ze preventief onder controle te houden. Als deze soorten elders in Europa al wel tot problemen hebben geleid maar nog niet in Nederland voorkomen, kunnen we, als ze verschijnen, beter gelijk goed optreden dan afwachten tot het misgaat.

Opbouw en inhoud van de gids

De gids zit doorwrocht in elkaar. Aan de binnenzijde van de kaft voorin is de soortenlijst alfabetisch gerangschikt op wetenschappelijke naam. Achterin de gids zijn dezelfde soorten opgenomen in de binnenkant van de kaft, maar nu ingedeeld op standplaatskarakteristieken, aangevuld met een indicatie onder welke combinaties van standplaatsfactoren de soorten momenteel tot problemen leiden, en bij welke dat niet het

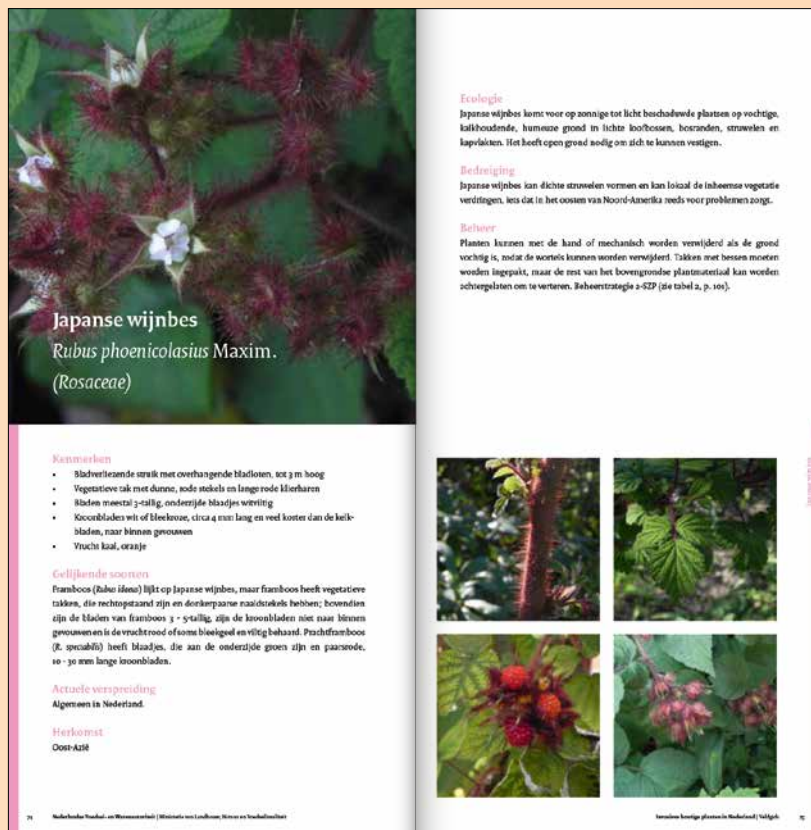
geval is. De gids zelf bevat beschrijvingen van de soorten verduidelijkt met illustratieve foto's van de habitus en details. In nadere informatie wordt ingegaan op onder meer duidelijke herkenningkenmerken, kenmerken die mogelijk te verwarren zijn met andere soorten, kennis over verspreiding, herkomst en ecologie, en redenen waarom de soort een bedreiging kan vormen. Ten slotte worden beheertips gegeven. Afhankelijk van de ernst van de aanwezigheid van de soort zijn er vier beheerstrategieën gedefinieerd: bewaken, weghalen, bestrijden en beheersen. Deze beheerstrategieën zijn verbonden aan de verspreidingswijze van de soorten: stobbe- en stronkuitlopers, zaadverspreiders of (ook) vegetatieve verspreiders.

Aan de slag

De veldgids bevat veel informatie en biedt beheerders een aantal praktische handreikingen. Is hiermee het probleem van invasieve exoten onder controle? Nee, de enige manier om het probleem onder controle te krijgen is door er buiten mee aan de slag te gaan. Daar is veel geld en veel mankracht voor nodig, en hoe langer je wacht hoe meer daarvan nodig zal zijn. Helpt de gids om het probleem onder controle te krijgen? Dat is wel het doel van de opstellers. Burgers, beleidsmakers en beheerders kunnen zich met behulp van dit gidsje goed informeren over waar aandacht vereist is, opdat ieder vanuit zijn eigen rol de bijdrage kan leveren die noodzakelijk is om de problemen en de kosten nu en in de toekomst onder controle te houden.<

e.al@staatsbosbeheer.nl

De veldgids *Invasieve houtige planten* is te downloaden van de website van de NVWA. De vergelijkbare veldgids voor invasieve waterplanten is ook op de website te vinden. www.nvwa.nl/onderwerpen/invasieve-exoten

Pagina's uit de veldgids *Invasieve houtige planten*.